ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ 15.11.2023 | Нуріель Рубіні

Економічні наслідки війни в Газі

Чотири геополітичні сценарії, що впливають на світову економіку та ринки. Нинішній оптимізм може виявитися помилковим.

Варварська розправа ХАМАС над щонайменше 1400 ізраїльтянами 7 жовтня і подальша військова кампанія Ізраїлю в Газі зі знищення цього угруповання призвели до появи чотирьох геополітичних сценаріїв, що впливають на світову економіку і ринки. Як це часто буває за таких потрясінь, оптимізм може виявитися помилковим.

За першим сценарієм війна, як і раніше, обмежується сектором Газа, а регіональна ескалація не виходить за рамки дрібних сутичок з іранськими проксі в сусідніх з Ізраїлем країнах; ба більше, більшість гравців воліють уникати регіональної ескалації. Кампанія Армії оборони Ізраїлю в секторі Газа завдає потужної шкоди ХАМАС, що призводить до значної кількості жертв серед цивільного населення і збереження нестабільного геополітичного статус-кво. Втративши будь-яку підтримку, прем'єр-міністр Ізраїлю Біньямін Нетаньягу залишає свою посаду, але ізраїльська громадська думка, як і до того, налаштована проти ухвалення рішення про створення двох держав. Відповідно, палестинське питання загострюється; нормалізація дипломатичних відносин із Саудівською Аравією заморожена; Іран залишається дестабілізуючою силою в регіоні; а Сполучені Штати, як і раніше, стурбовані новим спалахом напруженості.

Економічні та ринкові наслідки цього сценарію досить помірні. Нинішнє скромне зростання цін на нафту сповільниться, оскільки не буде ніякого шоку для регіонального видобутку та експорту з Перської затоки. Хоча США можуть спробувати перешкодити експорту іранської нафти, щоб покарати його за дестабілізуючу роль у регіоні, вони навряд чи підуть на такий ескалаційний захід. В умовах чинних санкцій економіка Ірану продовжуватиме стагнувати, що посилить його залежність від тісних зв'язків з Китаєм і Росією.

Тим часом Ізраїль зіткнеться з серйозною, але керованою рецесією, а Європа зазнає деякого негативного ефекту, оскільки помірне зростання цін на нафту і спричинена війною невизначеність

підірвуть довіру бізнесу і домогосподарств. Скорочення обсягів виробництва, витрат і зайнятості може призвести до того, що європейська економіка, яка стагнує, перейде в стан легкої рецесії.

За другим сценарієм після війни в Газі настане мир і нормалізація обстановки в регіоні. Ізраїльська кампанія проти ХАМАС проходить успішно, не призводячи до великих жертв серед цивільного населення, і поміркованіші сили – такі як Палестинська автономія або Арабська багатонаціональна коаліція – захоплюють управління анклавом. Нетаньягу йде у відставку (втративши підтримку практично всіх), і новий поміркований правоцентристський або лівоцентристський уряд зосереджується на розв'язанні палестинського питання і забезпеченні нормалізації відносин із Саудівською Аравією.

Наразі ринки оцінюються майже ідеально і віддають перевагу найбільш м'яким сценаріям

На відміну від Нетаньягу, цей новий ізраїльський уряд не буде відкрито прагнути до зміни режиму в Ірані. Він міг би домогтися мовчазної згоди Ісламської Республіки на нормалізацію відносин між Ізраїлем і Саудівською Аравією в обмін на нові переговори щодо ядерної угоди, яка передбачає послаблення санкцій. Це дозволило б Ірану зосередитися на вкрай необхідних внутрішніх економічних реформах. Очевидно, що цей сценарій мав би дуже позитивні економічні наслідки, як у регіоні, так і на глобальному рівні.

У третьому сценарії ситуація переростає в регіональний конфлікт, до якого також залучена «Хезболла» в Лівані і, можливо, в Ірані. Це може статися у кілька способів. Іран, побоюючись наслідків ліквідації ХАМАС, нацьковує «Хезболлу» на Ізраїль, щоб відвернути його від операції в секторі Газа. Або Ізраїль вирішить усунути цей ризик, завдавши масштабнішого попереджувального удару по «Хезболлі». Крім того, залишаються інші іранські проксі в Сирії, Іраку та Ємені. Кожен із них прагне спровокувати військові сили Ізраїлю і США в регіоні в рамках своєї власної дестабілізуючої програми.

Якщо між Ізраїлем і «Хезболлою» почнеться повномасштабна війна, Ізраїль, ймовірно, також завдасть ударів по іранських ядерних та інших об'єктах, найімовірніше, за логістичної підтримки США. Зрештою, Іран, який виділив величезні ресурси на озброєння і навчання як ХАМАС, так і «Хезболли», найвірогідніше, скористається масштабнішим регіональним хаосом, щоб зробити

останній ривок у створенні ядерної зброї.

Якщо Ізраїль – і, можливо, США – розбомблять Іран, виробництво та експорт енергоносіїв з Перської затоки будуть відкинуті назад, можливо, на місяці. Це спровокує нафтовий шок у стилі 1970-х років, за яким послідує глобальна стагфляція (зростання інфляції та сповільнення економічного зростання), крах фондових ринків, волатильність прибутковості облігацій і попит на безпечні активи, такі як золото. У Китаї та Європі економічні наслідки будуть найбільш серйозними, ніж у США, які наразі є нетто-експортером енергії та можуть оподатковувати непередбачувані прибутки вітчизняних виробників енергії, щоб оплатити субсидії для обмеження негативного впливу на споживачів (домогосподарства та неенергетичні компанії).

Врешті-решт, за цим сценарієм іранський режим залишається при владі, оскільки багато іранців – навіть супротивників режиму – згуртувалися навколо нього перед обличчям атаки Ізраїлю та США. Усі сторони в регіоні стають більш радикальними і конфронтаційними, що робить мир або дипломатичну нормалізацію нездійсненною мрією. Цей сценарій може навіть приректи на провал президентство Байдена та його шанси на переобрання.

Сукупна ймовірність глобального деструктивного сценарію становить 85 відсотків

У четвертому сценарії конфлікт також поширюється по всьому регіону, але в Ірані відбувається зміна режиму. Якщо Ізраїль і США все-таки атакують Іран, вони завдадуть удару не тільки по ядерних об'єктах, а й по військовій інфраструктурі та інфраструктурі подвійного призначення, а також по лідерах режиму. Замість того, щоб підтримувати режим, іранці – які вже понад рік протестують проти порушень моралі та моральності з боку поліції – можуть згуртуватися навколо поміркованих, таких як колишній президент Хасан Рухані.

Повалення Ісламської Республіки дозволило б Ірану возз'єднатися з міжнародним співтовариством. У світі, як і раніше, спостерігатиметься жорстка стагфляційна рецесія, але буде створено основу для зміцнення стабільності та зростання на Близькому Сході.

Наскільки вірогідним є кожен зі сценаріїв? Я б виділив 50 відсотків імовірності збереження статус-кво; 15 відсотків – встановленню повоєнного миру, стабільності та прогресу; 30 відсотків –

регіональному конфлікту і тільки 5 відсотків – регіональному конфлікту зі щасливим кінцем.

Хороша новина полягає в тому, що існує відносно висока ймовірність – 65 відсотків – того, що конфлікт не розростатиметься по всьому регіону, і це означає, що економічні наслідки будуть м'якими або стриманими. Однак погана новина полягає в тому, що наразі ринки оцінюють вірогідність регіонального конфлікту, який призведе до серйозних стагфляційних наслідків в усьому світі, у кращому разі в 5 відсотків, тоді як більш розумна цифра становить 35 відсотків. Така самозаспокоєність небезпечна, особливо якщо врахувати, що сукупна ймовірність глобального деструктивного сценарію (першого, третього і четвертого), як і до того, становить 85 відсотків. Найімовірніший сценарій може мати лише помірні короткострокові наслідки для ринків і світової економіки, але він передбачає збереження нестабільного статус-кво, що в підсумку призведе до нових конфліктів. Наразі ринки оцінюються майже ідеально і віддають перевагу найбільш м'яким сценаріям. Проте ринки часто неправильно оцінюють великі геополітичні потрясіння. Ми не повинні дивуватися, якщо це знову повториться.

(c) Project Syndicate 2023

Нуріель Рубіні

Нуріель Рубіні (Nouriel Roubini) – професор економіки Школи бізнесу Штерна при Нью-Йоркському університеті та голова Roubini Macro Associates, був старшим економістом з міжнародних справ у Раді економічних радників Білого дому в адміністрації Клінтона. Працював у Міжнародному валютному фонді, Федеральній резервній системі США та Світовому банку.